

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

Мироненко Богдана Володимировича з теми «Фізична підготовка футбольних арбітрів із застосуванням засобів фітнесу», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (01 Освіта/Педагогіка)

Актуальність теми. Тема дисертаційної роботи Мироненко Богдана є актуальною, оскільки успішність виконання суддівських функцій безпосередньо пов'язана з рівнем загальної і спеціальної фізичної підготовленості, зокрема витривалості, швидкісно-силових якостей, швидкості реакції та переміщення.

Комплексна оцінка фізичної підготовленості арбітрів та асистентів арбітрів різного рівня кваліфікації виявила систематичну перевагу представників Прем'єр-ліги над колегами з Першої та Другої ліг, що знайшло своє відображення в показниках спеціальної витривалості, спритності, швидкісно-силових здібностях, аеробних, так і здатності підтримувати високу рухову діяльність під час матчів.

Дослідження рухової діяльності футбольних арбітрів і асистентів арбітра різної кваліфікації на констатувальному етапі педагогічного експерименту дозволило виявити виразні відмінності між представниками Прем'єр-ліги, Першої та Другої ліг. У межах рухової діяльності під час матчів арбітри Прем'єр-ліги виконують більший обсяг переміщень різної інтенсивності, що свідчить про зростання темпу гри, складність суддівських епізодів та необхідність постійного позиціонування у зоні активного ігрового

епізоду. Водночас спостерігається зниження долі низькоінтенсивного навантаження, а саме ходьби порівняно з арбітрами Першої та Другої ліг.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Сучасні інноваційні підходи до організації фізкультурно-спортивної діяльності» на 2024–2028 рр. (затверджено рішенням вченої ради від 28 грудня 2023 року, протокол №7).

Роль автора як співвиконавця наукової теми полягала у розробленні та теоретичному обґрунтуванні методичних підходів до інтеграції фітнес-засобів у систему фізичної підготовки футбольних арбітрів. Здобувач здійснював добір, адаптацію та оцінювання ефективності сучасних фітнес-засобів, а також узагальнював результати експериментальної роботи з метою формування прикладних рекомендацій щодо їх застосування в тренувальному процесі арбітрів у підготовчому періоді.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, що висвітлені у дисертаційній роботі, повною мірою відповідають меті і завданням та обґрунтовані наведеними даними згідно з результатами дослідження. Розв'язання поставлених у роботі завдань супроводжується використанням комплексу взаємозв'язаних сучасних методів дослідження. Отримані результати дослідження базуються на достатньому фактичному матеріалі, що цілком забезпечує належну достовірність і обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи та сформульованих у ній висновків. Ступінь вірогідності отриманих кількісних даних забезпечена значним обсягом дослідження, кількісно-якісною характеристикою вибірки респондентів, отриманими цифровими даними, використанням у роботі сучасних методів дослідження та застосуванням. Отже, вище наведене

дозволяє вважати отримані наукові положення та висновки обґрунтованими та вірогідними.

Наукова новизна полягає в тому, що

- *вперше* обґрунтовано структуру та зміст експериментальної програми фізичної підготовки футбольних арбітрів із застосуванням фітнес-засобів у підготовчому періоді;
- *вперше* визначено специфічні фітнес-засоби, що забезпечують розвиток спеціальної витривалості, спритності, швидкісно-силових здібностей у арбітрів різної кваліфікації;
- *вперше* експериментально доведено позитивний вплив запропонованої програми із застосуванням фітнесу на динаміку фізичної та функціональної підготовленості арбітрів різної кваліфікації у футболі;
- *доповнено* наукові уявлення щодо змісту та побудови процесу фізичної підготовки футбольних арбітрів із урахуванням вимог сучасної ігрової діяльності та психофізіологічних навантажень;
- *розширено* теоретичні підходи до використання фітнес-засобів у системі підготовки футбольних арбітрів як засобу підвищення якості їх професійної діяльності;
- *набули* подальшого розвитку наукові уявлення щодо варіативності структури рухової діяльності арбітрів залежно від рівня змагань, які вони обслуговують.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що полягає у розробленні та впровадженні експериментальної програми фізичної підготовки футбольних арбітрів із використанням фітнес-засобів; застосуванні матеріалів дослідження у практичній діяльності тренерів та інструкторів при організації навчально-тренувального процесу арбітрів різного рівня кваліфікації; використанні результатів у системі підвищення кваліфікації футбольних арбітрів, підготовки спеціалістів зі спеціальності фізична культура і спорт, в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій.

За темою дисертації опубліковано 5 наукових праць, з яких 3 статей у спеціалізованих фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, 2 праці апробаційного характеру.

У публікаціях, що підготовані у співавторстві, чітко вказано авторський внесок. У наукових публікаціях автора у повній мірі відображено основні положення дисертації, а також не виявлено порушення академічної доброчесності.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертація складається з анотації, вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження і формулюються наукове завдання; вказується зв'язок дисертаційного дослідження з науковими планами, темами; розкривається науковий апарат дослідження: мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; визначаються наукова новизна, практична значущість; наводяться дані про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів, подано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи.

У **першому розділі автором** проведено теоретичний аналіз науково-методичної літератури, здійснено узагальнення та систематизацію даних з проблеми дослідження, а саме доведено, що майже всі арбітри після завершення матчів відчують виражену фізичну та психоемоційну втому. Особливо напружені ігри суттєво впливають на стан нервово-м'язової системи, точність уваги та здатність до часової оцінки дій у вирішальні моменти.

Створена навчально-тренувальна система для головних арбітрів та асистентів передбачає розвиток ключових фізичних якостей, що визначають результативність суддівської діяльності під час офіційних матчів. Основу занять складають спеціальні та ігрові вправи, адаптовані до типових ситуацій

суддівства. Вони згруповані у функціональні комплекси, які відповідають навантаженням арбітра в ігровому середовищі.

Програма містить різні варіанти тренувальних занять, розділених за періодами підготовки – підготовчим і змагальним. Кожен варіант адаптований до розвитку окремих специфічних рухових здібностей, що дозволяє забезпечити послідовне й цілеспрямоване удосконалення професійної готовності арбітрів

У другому розділі конкретизовано використання сукупності методів дослідження, що орієнтовані на досягнення мети і вирішення завдань дослідження, представлена доцільність їх використання; розкрито специфіку організації дослідження та його етапи.

У третьому розділі було здійснено порівняльний аналіз навантаження арбітрів, які обслуговували змагання різного рівня. За результатами дослідження специфіки рухової активності арбітрів залежно від їхньої кваліфікації та рівня змагань були встановлені їхні особливості і відмінності. За деякими видами рухової діяльності спостерігалися достовірні відмінності між арбітрами Прем'єр-ліги та першою і другою лігами, що свідчить про різний розвиток аеробно-анаеробної витривалості залежно від кваліфікації арбітра.

Таким чином, отримані результати узгоджуються з тим, що з підвищенням рівня змагань підвищується темп гри, зростає динаміка атакуючих дій, що потребує від арбітрів кращої фізичної підготовленості та здатності виконувати велику кількість переміщень з різною швидкістю. Високий рівень прискорень, ривків та бігу в середньому темпі вказує на важливість розвитку анаеробно-гліколітичної витривалості, а збільшення сумарного обсягу рухової активності потребує відповідного контролю за функціональним станом суддів.

У четвертому розділі представлено структуру та зміст розробленої програми підготовки футбольного арбітра залежала від тривалості періоду регулярних тренувань, віку початку занять суддівством, індивідуальних

особливостей організму, а також попереднього спортивного досвіду. Комплексний і науково обґрунтований підхід до організації фізичної підготовки є обов'язковою умовою для професійного зростання футбольного арбітра.

Для забезпечення високої ефективності тренувального процесу футбольних арбітрів використовували сучасні засоби та методи підготовки в обґрунтованому поєднанні та раціональному співвідношенні. Різноманітність інструментів і підходів, що застосовувалися у розробленій програмі вдосконалення фізичної підготовки суддів спиралася на науковий підхід. Раціональний добір вправ фітнесу і способів їх реалізації відбувався з урахуванням індивідуальних особливостей фізичної підготовленості арбітрів для максимального розвитку функціонального потенціалу та ефективного використання наявного рівня фізичної підготовленості.

В розробленій експериментальній програмі підготовки футбольних арбітрів застосовувалися засоби фітнесу, які виконувалися безперервним (з рівномірним і змінним варіантом виконання) і інтервальним методом.

Методи інтервального типу включали виконання фітнес-засобів в інтервальних і повторних режимах з чергуванням робочих відрізків з періодами відпочинку, що дозувалися за часом чи дистанцією.

В різних мікроциклах піврічного циклу тренувань частка кожного з методів змінювалася для досягнення оптимального рівня фізичної підготовленості, адже досягнення саме такого рівня можливе лише за умови комплексного використання тренувальних методів і засобів відповідно до завдань підготовки.

У п'ятому розділі узагальнено результати дисертаційного дослідження відповідно до поставлених завдань. Представлено положення наукової новизни та відмінності отриманих результатів від відомих раніше.

Висновки роботи є логічним завершенням проведених автором досліджень, базуються на широкій інформаційній базі, що включає джерела наукового, нормативного і статистичного характеру. Результати розрахунків

та висновки, зроблені на основі отриманих результатів, не викликають сумніву та становлять інтерес як для науки, так і для практики. Висновки до кожного розділу і дисертації в цілому відображають суть виконаних досліджень і тісно пов'язані з їх змістом.

Вищезазначене дає підстави для позитивної оцінки дисертації Богдана Володимировича, водночас, вважаємо доцільним висловити деякі запитання і пропозиції:

1. У роботі доцільно було б більш детально обґрунтувати вибір методів дослідження та критерії оцінювання рівня фізичної підготовленості футбольних арбітрів, що сприяло б підвищенню наукової аргументованості отриманих результатів.

2. Автору варто було ширше висвітлити психофізіологічні аспекти діяльності футбольних арбітрів, зокрема вплив психоемоційного навантаження на ефективність прийняття суддівських рішень у процесі змагальної діяльності.

3. У дисертаційній роботі недостатньо представлено практичні рекомендації щодо використання розробленої методики підготовки в умовах навчально-тренувального процесу арбітрів різних категорій та рівнів спортивної кваліфікації.

4. У тексті дисертації зустрічаються орфографічні, стилістичні та редакційні помилки.

Водночас зазначені зауваження не мають принципового характеру та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Мироненко Богдана Володимировича на тему «Фізична підготовка футбольних арбітрів із застосуванням засобів фітнесу» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) і може бути рекомендована до подання у спеціалізовану вчену раду на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 017 – фізична культура і спорт.

Рецензент

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри спортивних ігор
і менеджменту фізичної культури

Ганна ТІТОВА

